

Møre og Romsdal fylkeskommune
post@mrfylke.no

Deres ref.	Vår ref.	Saksbehandler	Dato
2021/6109-74521/2022		Ellen Engdahl	25.10.2022

Høring fylkesstrategi for attraktive byer og tettsteder 2023-2026

Dette høringsinnspillet oversendes fra administrasjonen i Nordmøre IPR. Innspillet vil bli politisk behandlet i neste møte og eventuelt øvrige innspill ettersendes.

Nordmøre IPR støtter det overordnede formålet med fylkesstrategien om at den skal medvirke til å styrke og utvikle eksisterende by- og tettsteder, fremme bærekraftig arealbruk og transport, og legge til rette for sosial bærekraft. Fylkeskommunen ønsker en tydelig og forutsigbar regional politikk for by- og tettstedsutvikling, og at strategien skal fungere som et bedre verktøy for arealplanlegging og stedsutvikling. Det handler om (**vår utheving**)

- mer helhetlig, systematisk, tverrsektoriell og dokumentert tilnærming til **fylkeskommunen sitt samlede arbeid** i byer og tettsteder
- grunnlag for **tydeligere kommunikasjon** med kommuner, statsetater, næringsliv og andre private aktører
- grunnlag for **kommunale samfunnsplaner og arealplaner** og fylkeskommunens innspill til disse

Fylkesstrategien inneholder resultatmål som uttrykker en ønsket situasjon frem i tid, og retningslinjer som er krav eller råd til hvordan en **skal** eller **kan/bør** arbeide for å oppnå resultatmålene. Bruk av **skal** i retningslinjene betyr at de er mer eller mindre ufravikelige, og oppgis å tilsvare krav som allerede er gjeldende gjennom lover og andre retningslinjer. Et av formålene er å få frem målkonflikter og gi grunnlag for å avklare disse tidlig.

Denne strategien er gjeldende for senterstrukturen definert i kategoriene:

- regionsenter (bysentrum + suppleringscenter/kjøpesenterområde)
- kommunesenter
- tidligere kommunesentra i sammenslåtte kommuner

Sentrumsområdene er begrenset og vist i kart over 10-minutters gangavstand fra et utvalgt senterpunkt i hver kommune. Grensene er ikke absolutte, men viser prinsippet om «10-minuttersbyen», og det kan i tillegg være andre type sentra i kommunene med behov for urbane kvaliteter knyttet til reiseliv, kulturmiljø med mer.

Resultatmål og retningslinjer er inndelt innenfor de langsiktige utviklingsmålene i fylkets planstrategi; - Samarbeidsfylket, Miljøfylket, Inkluderings- og kompetans fylket og Verdiskapingsfylket.

Innspillene på resultatmål og retningslinjer følger denne strukturen.

Oppsummerende innspill

- Målsetting om at det SKAL være forpliktende avtaler og bred involvering mellom kommune, næringsliv og andre berørte i alle grupper i alle saker om by- og sentrumsutvikling er veldig krevende. Det er bekymring knyttet til om kommunene har tilstrekkelig ressurser og kompetanse til å ha gode og effektive prosesser.
- God involvering av berørte parter fra start er viktig for å kartlegge, avklare og håndtere målkonflikter.
- Det kan ikke vedtas at funksjoner som handel, service, offentlig og privat tjenestetilbud, kultur- og aktivitetstilbud SKAL lokaliseres i en ganske begrenset definert senterkjerne. Det kan være en målsetting og en ambisjon hvor det oppleves å være attraktivt å etablere seg.
- Dersom noen ønsker lokalisering utenfor sentrumskjernen må det offentlige ha ansvar for eventuelle konsekvens- og handelsanalyser. Hvis det pålegges den enkelte aktør kan det ha en avvisningseffekt.
- Kommunene må ha strategier og tilrettelegge for differensiert bosetting og fortetting av høy kvalitet i sine sentra.
- Bosetting og næringsaktivitet i kommunene har historiske årsaker, noe det må tas hensyn til i fylkesstrategien.
- Resultatmålet om at kollektivtilbudet skal være konkurransedyktig, attraktivt og kostnadseffektivt er en grunnleggende forutsetning for at kollektivtilbudet skal få flere passasjerer som i dag benytter bil.
- Hver enkelt kommune må være med å definere sin senterstruktur.

Samarbeidsfylket

- Det fremstår som en krevende målsetting at det SKAL være involvering og samarbeid mellom offentlige, private og frivillige aktører, innbyggermedvirkning med ALLE berørte grupper og for ALT by- og tettstedsarbeid. Retningslinjen sier at samarbeid SKAL formaliseres gjennom politiske vedtak og avtaler om økonomisk deling og praktisk gjennomføring mellom partene. Dette stiller store krav til både administrativ og politisk ressursinnsats i kommunene og hos det private. Slike prosesser kan være tidkrevende. Erfaring tilsier at informasjonsarbeid og involvering i en tidlig fase kan gi begrenset oppmerksomhet, men at flere har synspunkter når planene er blitt mer konkrete «på oppløpssiden».
- Det er derfor positivt at det utvikles et metodeopplegg for avklaring av målkonflikter og innbyggerinvolvering i en tidlig fase, men den må være på et nivå og i en struktur som er håndterbar for alle parter. Det er viktig for gode og effektive prosesser at aktuelle «stakeholders» blir kartlagt og involvert fra start. Det må være tydelig hvem som har ansvar for planlegging og gjennomføring av prosessene.
- Kommunene ser store utfordringer i å ha ressursene og kompetansen som er nødvendig for å følge opp disse ambisjonene, samtidig som man er bekymret for at prosessene kan bli så tidkrevende at både private og offentlige aktører synes det blir for krevende å gjennomføre. Ambisjonene kan i så fall bli til hinder for etablering og utvikling.

Miljøfylket

- Resultatmålene er gode med tanke på utvikling innenfor kommunene i sin helhet, ut over «10-minuttersbyen». Lokalisering av anlegg for å redusere transport og negativ påvirkning for klima er en god målsetting. Hva betyr gjenbruk i praksis? Bør dette utredes samtidig når nye bygg vedtas for å unngå at nedlagte bygg ikke blir stående og forvitte og redusere sentrums/områdets attraktivitet?
Det tolks slik at idrettsanlegg ikke inngår i kravet om lokalisering i sentrum, men at generelle anlegg må være der innbyggerne bor for å minske transportbehov. Større mer unike anlegg forutsetter betydelige areal, men det kan være en fordel om de er lokalisert nære hverandre for det kan tilbys et attraktivt tilbud innen offentlig kommunikasjon.
- Retningslinjene sier at publikumsrettede sentrumsfunksjoner som handel, service, offentlig og privat tjenestetilbud, kultur- og aktivitetstilbud, samt bedrifter med mange kontorarbeidsplasser SKAL skje i sentrumskjernen. Nordmøre IPR mener at å det ikke kan kreves at private aktører SKAL lokalisere seg innenfor et mindre sentrumsområde. Det kan være en målsetting og en ambisjon, men virkemidlene må være å gjøre det attraktivt å etablere seg der.
Sentrumsområdene har ofte en etablert bygningsstruktur som kan være underlagt begrensninger for utforming og kostbart å bygge om til egnede lokaler, og sentrumsareal har gjerne høyere priser enn øvrig areal. De senere år er offentlige aktører blitt stilt overfor strammere effektivitetskrav, noe som har medført at pris pr m² er sentralt når de har annonsert etter nye lokaler. Strategiens målsetting om sentrumsutvikling må da deles også av statlige etater.
- Strategien sier at det SKAL gjøres en konsekvensanalyse for sentrumsområdet og etablert handel og service dersom noen ønsker etablering utenfor sentrumskjernen. Hvem skal ha ansvar for å gjennomføre en slik analyse, og hvem skal finansiere denne? Sentrumskjernen i strategien er veldig begrenset definert, slik at dette kan bli en veldig aktuell utfordring i mange saker. Det kan medføre en sementering i handels- og tjenestetilbudet hvis det pålegges omfattende utredningskrav for de som ønsker å etablere nye tilbud. Å bidra til fornyelse er viktig, særlig i en tid hvor handelsmønsteret er i rask utvikling. I tråd med utviklingen er det ikke sikkert at stadig økning i omsetning vil være et realistisk mål. Befolkningsnedgang, flere eldre og økt fokus på gjenbruk og sirkulær økonomi vil over tid kunne medføre endringer i etterspørsel og tilbud. Nordmøre IPR mener at dette punktet må bestemmes i den enkelte kommune.
- Det må hensyntas at noen handelsfunksjoner kan være best egnet å lokalisere utenfor sentrumskjernen, eksempelvis plasskrevende varer.
- Fortetting av sentrum med høy kvalitet er et viktig område. Se nedenfor i forhold til fortetting og bostedsutvikling. Tilrettelegging av uteområdene må gjenspeile de bosatte og de besøkende sine behov. Fortetting med høy kvalitet er en god målsetting, og må være tilpasse og være tilgjengelig for alle aldersgrupper.
- Bruk av miljø- og klimavennlig teknologi, materialbruk og arbeidsmetoder er et godt prinsipp, men som kan medføre økte kostnader. Selv det offentlige stiller ofte ikke krav til egne leverandører om å tilfredsstille klimaanbefalinger fordi det gir økte kostnader. Hvem skal ta kostnadene ved utarbeidelse av klimabudsjett og klimaregnskap, og hva og hvordan skal kriteriene praktiseres?
- Håndtering av vann blir et enda viktigere hensyn å ta fremover.

Inkluderings- og kompetans fylket

- Målsetting om at all økt transport i de største byområdene skal dekkes ved økt kollektivtransport, gående og syklende mm. For å lykkes med dette MÅ det offentlige

kollektivtilbudet være attraktivt nok, både i rutetilbud og kostnadsnivå. For at tilbudene i byområdene skal kunne benyttes av innbyggerne i omlandskommunene, MÅ det være et kollektivtilbud når brukerne har behov, inkludert også på kveldstid. Dagens tilbud oppleves ikke som et godt alternativ til bruk av bil, og for ungdom medfører det at tilbudene ikke brukes eller at det må organiseres kjøring fra foreldre e.l.

- Det er en god målsetting at kommunene utarbeider stedsanalyser som grunnlag for by- og tettstedsutforming. Kulturminner, kulturmiljø og landskap SKAL ivaretas, men hva betyr det mer konkret? Som et eksempel kan nevnes de gamle klippfiskbryggene i Kristiansund.
- Det er mange gode retningslinjer knyttet til hva som bør gjennomføres i kommunene. Som nevnt tidligere kan det være utfordrende å ha tilstrekkelig kompetanse og ressurser i kommunene til gjennomføring.
- Kommunale boligstrategier og retningslinjer for differensiert bostedskvalitet og for arealutnyttelse er en viktig ambisjon. Alle ønsker et levende sentrum på dag og kveld, og da må det tilrettelegges for at ulike målgrupper kan bo i sentrum. Det må være attraktive botilbud for alle aldersgrupper, ikke minst for yngre og barnefamilier. Bevaring må vurderes opp mot sanering og oppbygging av moderne boliger som er attraktive for yngre. I dag bygges nye leilighetsbygg i sentrum som stort sett godt voksne har økonomisk mulighet å kjøpe. En miks av aldersgrupper bør være en målsetting, noe som igjen har stor betydning for planlegging og utforming av offentlig infrastruktur.
- Tilrettelegging for bypakker og ulike transportårer for kollektivt, gående og syklende er viktig (punkt o-t). Analyser for parkeringskapasitet og kapasitetsutnyttelse kan være gode bidrag inn i arealplanleggingen. Det bør være stor vekt på å analysere løsninger som kombinerer løsninger også når det er behov for bruk av privatbil, redusert transportbehov for attraktive sentrum.

Verdiskapingsfylket

- Resultatmålet om at kollektivtilbudet skal være konkurransedyktig, attraktivt og kostnadseffektivt er en grunnleggende forutsetning for at kollektivtilbudet skal få flere passasjerer som i dag benytter bil.
- Det er utfordrende og kan være konkurransevridende at arbeidsplasser knyttet til kontor, handel og service SKAL lokaliseres i sentrumskjernen. Det bør heller legges vekt på å oppmuntre og gjøre det attraktivt å etablere seg i sentrum og ligge som en føring i langsiktige planer.
- Lokalisering av kompetansearbeidsplasser i privat og offentlig sektor er en styrke for sentrumsutviklingen. Det fremstår som at statlige kontorer i større grad ønsker å leie fremfor å eie, og at leiekostnadene er et sentralt beslutningskriterium. Da er det viktig at den statlige lokaliseringspolitikken gjenspeiler fylkets ambisjoner.
- Målsettingene med campusene støttes.
- Det vises til tidligere omtale om retningslinjene og analyser for lokalisering av privat næringsliv i sentrumsområdene.
- Det støttes opp om at kommunene har planverk for føringer og prinsipper og systematikk for fremtidig utvikling og samarbeid.
- God skilting og informasjon som er lett tilgjengelig for besøkende er viktig.
- Organiserte gårdeier- og sentrumsforeninger har vært forsøkt i mange år, men kanskje kan det finnes en annen samarbeidsform som kan fungere bedre?
- Det er sentralt at næringsaktørene inkluderes i arbeidet med transportløsninger, også i arbeidet med innovasjon og nye tjenesteløsninger.

Forslag til senterstruktur

- Forslag til senterstruktur kan virke som et fornuftig utgangspunkt.
- Samtidig må de verdsettes at det i mange kommuner er bygget opp flere sentra med ulike funksjoner som følge av historisk utvikling, næringsliv, avstander og bosetting.
- Når det gjelder grensene i kartene over 10-minuttersbyen så er det en utfordrende begrensning for denne strategien med mange SKAL-retningslinjer. Ved større sentrum er det mulig større aksept for gangavstand før bilen benyttes.

Geografisk avgrensning gjennom prinsippet om 10-minuttersbyen

- Dette må avklares med alle kommunene om senterpunktet for avgrensning er plassert «riktig».

Med vennlig hilsen

Ellen Engdahl

Daglig leder

** Nordmøre IPR representerer det politiske samarbeidet mellom Aure, Averøy, Gjemnes, Kristiansund, Smøla, Sunndal, Surnadal og Tingvoll.*